

Amerikában feltalálták a kommunizmust

2023 december 27. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Aligha van más út...

Az 1980-as években a banki finanszírozás volt az izgalom forrása. Ezért a Nemzetközi Fizetések Bankja annak szabályozására törekedett. Az akkori bankszabályozás azonban túl kedvez?en súlyozta az államnak adott hiteleket. Többek között ez is hozzájárult az államok súlyos eladósodásához. A Nemzetközi Valutaalap, az IMF akkor kihúzott a válságból egyes országokat, mint 1982-ben minket és a lengyeleket is. Harold James amerikai gazdaságtörténész leírja, hogy miként alakult az IMF szerepvállalása annak idején az adósságprobléma megoldásában. Érdekes módon az IMF segítsége vezetett a sokkal hatalmasabb mexikói válság rendezéséhez is. (Mexikó képes volt „visszazsarolni” a hitelez?ket ott lév? érdekeltségeik miatt. 1990-ben ezt mi nem tudtuk megtenni. Kis ország voltunk; nem voltak nálunk jelent?s külföldi érdekeltségek.) De egyébként is látszott, hogy a bürokratikusabb IMF-megoldást megel?z?en Mexikó esetében maga az Egyesült Államok lépett a Fed kölcsönével. Vagyis a végs? hitelez? csak Amerika lehet. Az amerikai érdekt?l függ, kinek segítenek.

Az Egyesült Államok akkor rendszerszer? megoldáshoz folyamodott. Ez volt a Brady-terv. Amerika garanciát vállalt a fejl?d? országok államadósság-papírjaira. (Minket sajnos nem segített.) Ment is a folyamat rendben. Az 1990-es évek elején a fejl?d?k képesek voltak növekedni, törleszteni és fizetni tudták az adósságszolgálatot. Ha mi is részesülünk ilyen segítségben, nem radírozták volna le csaknem teljességgel a magyar ipart!

Igaz, az 1980-as években Nyugaton más problémák is keletkeztek. Kikeltek a „sárkánytojásokból” az új veszélyforrások: a derivatívák. Azaz Amerikában áttértek a banki finanszírozásról az értékpapír-finanszírozásra. (Minderre már 1987-ben kitértem akkor megjelent könyvemben, címe: Világméret? pénzügyi egyensúlyhiány. De a magyar gazdaságban ezek a technikák akkor még nem játszottak szerepet, megállapításaim értékét fel se ismerte a politika.) A befektetési bankok külföldön értékpapírokkal kereskednek. Ezen intézmények nem estek a kereskedelmi banki szabályozás alá. Ezért igyekeztek Amerikában a két banktípust újra összemosni, és az 1929–33-as válság után elfogadott Glass–Steagall-törvényt eltörölni. Sikerrel. Így tehát napjainkra az államra hárul a bankok kimentése, ha baj van a rendszerben, hogy bankcs?ddel ne okozzanak nehézséget a kereskedelmi banki pénzforgalomban. A 2008-as válság ennek valóban a f?próbája is lett.

Kelet-Európával kapcsolatban a pénzügyi rendszert fenyeget? államcs?d elkerülésének módja más volt. A privatizáció során a tönkretett gyárakat olcsón, devizáért eladták. Vagyoneladással rendeztük az adósságainkat. Igen ám, de csak azok az állami tulajdonok jelentenek a finanszírozónak értékes fedezetet, amelyek profitot termelnek.

Hiszen ezért eladhatók, visszanyerend? a nyújtott hitel összegét. Ha közcélú infrastruktúrát adnak el, akkor várható, hogy a használati díjak magánkézbe kerülve er?sen megnövekednek. Err?l mi is szolgálhatnánk példával. A 2008-as görög válságnál például a bankok, illetve az EU az állami tulajdonú olajfinomítók, kiköt?k privatizálására kényszerítették a mediterrán országot.

Mi is így fizettük az adósságainkat. Államcs?d ezzel elkerülve. De sajnos az adósságok újratermel?dtek. A hatalmas elszegényedés miatti politikai feszültségek levezetésére mindig jó eszköz volt – különösen ezekben a diktatúrából a demokráciába „megtért” keleti államokban – a hatalmon való marakodás. Ez ügyesen eltereli az emberek figyelmét arról, hogy hatalmas a veszteség, amit a szocialista kísérlet gazdasági cs?dje jelentett. Aminek tulajdonképpeni realizálása a népesség elszegényedése. A piacgazdasági modell Kelet-Európa országainak az EU-ban a másodrangú állampolgárságot jelentette. A legtöbb makrogazdasági mutatóban a volt KGST-országok a leghátul kullogók.

Noha igaz, a GDP-növekedésben gyakran az élre kerültünk. Nyilván a profit n?tt meg a GDP-n belül. Amelynek egy része adósságszolgálatra ment, más része az újgazdag rétegek látványos gyarapodását eredményezte. De a közjó szempontjából számos fontos területen bizony igen hátra maradtunk.

A kilencvenes évek közepére az infrastruktúra sok ágazatban a szocializmusban tapasztalt szint alá esett.

A 2008-as pénzügyi világválságot a fejlett országokban unortodox politikával, az állami eszközök maximális bevetésével (els?sorban a bankszektor javára) nagy nehezen megoldották. Azonban jött a Covid-válság, majd az ukrán háború, amit hasonlóan kezeltek. Mindebb?l fakadt egy újabb inflációs hullám. Az Egyesült Államok ráadásul Kína és Oroszország ellen szankcióháborúba kezdett, fegyverként használva fel valutáját. A kamatemelés ismét bajba sodorta a dollárban adós fejl?d? országokat; szeretnének is megszabadulni a dollártól. Ez a pénzügyi rendszer kettészakadásával fenyeget. Mellesleg ismét a szocializmusban alkalmazott klíring technikát veszik el?. Vagyis ez is egyfajta visszakanyarodás a KGST-hez, a szocialista megoldásokhoz.

Úgy t?nik, a privát érdekek vezérelte globalizáció cs?dbe jutott. Amerika kénytelen volt feltalálni a kommunizmust. Ha nem is államosít, de követi a kínai államkapitalizmust. Amely annyira versenyképesnek bizonyul, hogy az már az Egyesült Államoknak nemzetbiztonsági kockázat. Nem is tud másképp versenyezni vele, mint hogy maga is b?kez? állami támogatásban részesíti a kulcsvállalatait.

(Ezt Laura Tysonnak, a Fehér Ház nemzetgazdasági tanácsának egykori igazgatójának friss cikke is igazolja.) Most már az Egyesült Államok kormánya is az állami támogatási politika mezsgyéjére lépett. És az EU-n belül a németek is hasonló utat követnek.

Aligha van más út nekünk is.

Botos Katalin

A szerz? közgazdász, professor emerita

Borítókép: Illusztráció (Fotó: Faludi Imre)

www.magyarnemzet.hu

Ajánló